

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

#USAID_
Взаємодія

інтелектуальна
антикорупційна гра

Проект USAID «Підтримка організацій-лідерів у протидії корупції в Україні «Взаємодія» — це п'ятирічна ініціатива із запобігання корупції, яку реалізовує Management Systems International (MSI), компанія, що входить до групи Tetra Tech. Проект підтримує систематичні зусилля Уряду України, спрямовані на зменшення корупції, зокрема, у пріоритетних сферах, і має на меті підтримувати зусилля ключових урядових установ із запобігання корупції. Підвищення рівня обізнаності громадськості про зусилля уряду та зменшення рівня толерантності суспільства до корупції також є ключовими аспектами антикорупційної підтримки проекту USAID «Взаємодія».

Цей матеріал став можливим завдяки підтримці американського народу через Агентство Сполучених Штатів з міжнародного розвитку (USAID). Зміст матеріалу необов'язково відображає погляди USAID чи Уряду Сполучених Штатів.

Змінювати країну на краще — непросто. Утім, якщо ти тримаєш цю брошуру в руках, ти вже про це знаєш. Вона призначена для людей, які шукають нові шляхи об'єднання молоді й нові формати успішної громадської діяльності.

А як щодо змінити країну через гру? Це не жарт і не перебільшення.

Якщо ти стежиш за тенденціями у світі, то знаєш: одинаки більше нічого не вирішують. Вирішують групи — люди, об'єднані спільними цінностями, спільним баченням і спільними інтересами.

Щоб змінити країну, потрібно вчитися. Потрібно швидко опанувати нові технології та інструменти. Потрібно акуратно прочищати собі дорогу до успіху повз зашкарублу та закостенілу систему.

Це можна зробити лише спільно. Лише командами. Лише мережею однодумців.

Саме творення мережі однодумців є сьогодні головним завданням. Мережі молодих людей, які готові змінювати та змінюватися, які готові вчитися, які готові завиграшки придумувати нові способи впливу на врядування, — ось що є новим ядром громадянського суспільства.

І саме гра може стати основою для творення таких спільнот.

Ваша команда #USAID_Взаємодія

ЗМІСТ

опис.....	3
чеклист.....	4
правила.....	5
поради.....	6
онлайн-формат.....	7
рівень #1.....	8
рівень #2.....	15
рівень #3.....	21

ОПИС

Командна гра «Що? Де? Коли?» розвиває в учасників необхідні для сучасної молоді навички, такі як критичне мислення, здатність до лідерства та співробітництва, ефективність у комунікації, повага до думки колег, упевненість у своїх силах.

У ході гри «Що? Де? Коли?» молодь дізнається про обурливі масштаби корупції, що історично охоплювала різні сфери життєдіяльності у різних суспільствах. Усвідомивши деструктивність корупції на побутовому та політичному рівнях, молоді учасники гри матимуть достатньо аргументів для того, щоб переконати своїх однолітків у неприпустимості корупції сьогодні. Це допоможе їм об'єднатися в групи однодумців, які не бажають допустити домінування корупції.

Дорослі можуть запропонувати гру «Що? Де? Коли?» молоді для того, щоб розвинути у них логічне мислення і через глузування та висміювання сформувані у молодого покоління культуру категоричного неприйняття корупційних дій.

Особлива увага гри зосереджена на тезі: зло має бути покаране. Зокрема, частина запитань для команд сформована так, щоб відповіді на них були пов'язані з особами, покараними за корупційні злочини. У ході гри активно використовується гумор — потужний засіб переконання затаєних опонентів та один із найефективніших способів привернення уваги до проблематики й укорінення нульової толерантності до корупції у всіх її проявах.

Гру бажано втілювати у форматі турніру (від трьох до п'ятнадцяти команд) залежно від часових та просторових можливостей. Вона складається з трьох раундів по десять — дванадцять запитань у кожному.

До гри можна запрошувати учасників віком від 14 років. Оптимальна кількість учасників в одній команді — шість, проте допускається кількість учасників від трьох до восьми.

Щоб підвищити мотивацію та азарт учасників, слід підготувати призи для команд-переможців: книги, блокноти, сувеніри, настільні ігри тощо.

У новій редакції гри ми розділили питання за рівнями складності, щоб дати можливість командам потренуватися на легших питаннях і, зрештою, визначити найсильніших.

ЧЕКЛИСТ

Що вам потрібно перш, ніж почати:

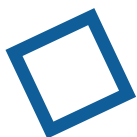
- Фото- та відеозйомка.
- Музична пауза (від фонової музики у проміжку між раундами (музичні треки, комп'ютер, динаміки) до живого виступу музикантів (доставка й монтаж звукової та світлової техніки, міні-сцена, стільці тощо).
- Бланки для відповідей на запитання (по 30 для кожної команди).
- Бланки зі списком команд за кількістю раундів та підсумкові для суддів.
- Дипломи про участь у турнірі для всіх команд-учасниць.

Залучені особи, окрім учасників:

- Ведучий гри.
- Судді, які оцінюватимуть відповіді та підбиватимуть підсумки гри (дві-три людини).
- Волонтери для збирання відповідей команд та контролю за дотриманням правил гри усередині команд (залежно від кількості команд-учасниць – від трьох до шести), а також для організації кава-брейку.

Місце проведення, необхідне устаткування:

- Приміщення, зручне для обраної кількості команд турніру: по одному столу та по шість стільців для кожної команди, стійка для ведучої/го, два столи та три стільці для суддів.
- Вода та кава-брейк (у проміжках між раундами).
- Екран, ноутбук, проектор, колонки, мікрофон.

правила

1. Принципи гри

Гра проводиться усіма командами одночасно в одному приміщенні. Завдання команд — своєчасно дати правильну відповідь на усі поставлені питання. За кожен правильну відповідь команда отримує один бал.

Місце команди визначається за кількістю балів за вірні відповіді на питання.

Відповіді подаються в письмовій формі, якщо текст питання не вимагає іншого.

2. Оголошення питання

Рекомендуємо виводити питання на екран. Ведуча/ий оголошує номер питання, ставить саме питання й вимовляє слово «час», після якого починається відлік 60 секунд. У цей час вмикається музика. За 10 секунд до закінчення ведуча/ий повторює слово «час». Після цього ведеться зворотній відлік – 10 секунд. Після закінчення промовляється слово «нуль!». Музика затихає. Відповіді команд, капітан/ки яких підняли картки з відповіддю після слова «нуль!», не зараховуються.

3. Отримання відповідей

Командою, яка вчасно здала картку з відповіддю, вважається та, капітан/ка якої не пізніше слова «нуль!» підняв/ла руку з відповідною карточкою догори чи передав/ла її ведучій/ому (а краще – волонтерам). Визначення своєчасності задачі відповіді – прерогатива ведучої/го. У випадку, коли команда не в змозі дати відповідь, вона має передати суддівській колегії пронумеровану чисту картку.

Волонтери збирають відповіді команд, один помічник перевіряє, хто дав правильну відповідь і повідомляє про це іншому помічнику, який, у свою чергу, вносить цю інформацію в турнірну таблицю. Письмові відповіді команд зберігаються до підбиття загальних підсумків етапів турніру.

Відповідь вважається правильною, якщо:

- Суть питання розкрита з конкретизацією, визначеною авторами питання при його підготовці шляхом вказання критеріїв заліку і ключових слів відповіді.
- Форма відповіді збігається з формою питання.

Відповідь вважається неправильною, якщо:

- Команда дала два чи більше варіантів відповіді.

- Відповідь не розкриває суті питання з достатньою конкретизацією чи її форма не збігається з формою питання.
- У відповіді допущені помилки (неправильно вказані імена й назви, дати, спосіб дії тощо), що викривлюють зміст відповіді; відповідь задана невчасно.

4. Внесення результатів

Бажано, щоб перевіркою правильності відповідей та внесенням результатів до турнірної таблиці займалися дві різні людини. Таким чином, вам вдасться зменшити ризик помилки і прискорити цю технічну процедуру. Для зручності обрахунків можна використати таблицю Excel і автоматично підсумувати результати команд.

5. Визначення переможців

Якщо після підрахунку балів кілька команд отримують однакову кількість балів, вони грають четвертий тур, який триває до обрання одного переможця. В іншому разі, переможні місця розподіляються відповідно до таблиці, а переможці отримують призами. Для заохочення можливий спеціальний приз за креативність.

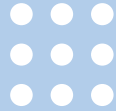
поради

1. Ведучі мають бути цікаві для аудиторії, багато і влучно жартувати, водночас уміти тримати увагу. Питання читати чітко та голосно, за необхідності повторити.
2. Перед оголошенням правильної відповіді варто зачитати варіанти відповідей команд, можна обрати найбільш цікаві та нестандартні.
3. У паузах між раундами варто зробити каву-брейк та одну музичну паузу.
4. Судді повинні неухильно дотримуватися правил гри та справедливо оцінювати кожну відповідь команд. Якщо відповідь незрозуміла, її слід з'ясувати перед оголошенням правильного варіанта.
5. На екран радимо виводити не лише таймер зворотного відліку часу (godinnik.com), введеного для пошуку відповіді на одне питання (60 секунд), а й правильні відповіді після їх оголошення.

6. Питання варто адаптувати під кожну аудиторію окремо (серед усіх питань варто вибрати 30 найбільш актуальних для учасників, по 10 з кожного рівня). За необхідності їх слід уточнити та додати підказки. Якщо учасникам складно дати відповідь на питання вищого рівня, то можна брати питання з нижчого.

онлайн-формат

Коли проведення гри неможливе в офлайн-форматі, то її можна організувати у режимі онлайн. Для цього потрібно використовувати платформу Zoom. Фасилітатор/-ка транслює свій екран, де відкрита презентація з обраними питаннями. Для кращого сприйняття рекомендується додавати до презентації ілюстрації.

Перший спосіб

Якщо ви бажаєте провести гру для групи учасників від 8 до 25, то для цього радимо використовувати функцію сесійних кімнат (breakout rooms) у Zoom.

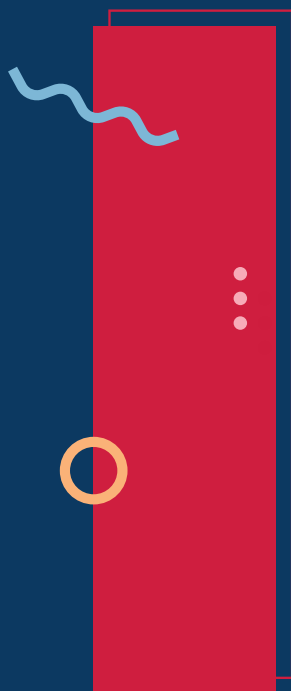
Для початку потрібно створити зустріч, використовуючи сайт <https://zoom.us/>. При цьому потрібно поставити позначку біля напису «Breakout Room pre-assign» (попередній розподіл на сесійні кімнати) і натиснути на «Create Rooms» (створити кімнати). Тепер можна додати таку кількість команд, яку ви вважаєте доцільною (оптимально — по 4-5 учасників на кожну кімнату). Залишилося вписати електронні адреси учасників у відповідні сесійні зали та переконатися, що вони використовуватимуть саме ці адреси при підключенні до зустрічі в Zoom.

Коли зустріч в Zoom почнеться, всі учасники будуть перебувати в «головній» кімнаті. Щоб увімкнути розподіл на команди, на панелі внизу потрібно натиснути на «Breakout rooms». Перед тим, як натиснути на «Open All Rooms» (відкрити всі кімнати), у спливаючому вікні внизу поставте позначку біля «Breakout rooms close automatically after» і встановити значення «1 min». У такому разі всі учасники автоматично повернуться в головну кімнату після 60 секунд обговорення.

Другий спосіб

У цьому варіанті гри бере участь лише одна команда (до 7 учасників) без поділу на кімнати. Метою команди буде набрати якомога більше балів.

рівень

1. У 196 році до н.е. Ганнібал повертається в Карфаген, і, прагнучи налагодити нормальне життя країни, він першим ділом оголошує війну... Чому?

Відповідь: корупції

Коментар: до повернення Ганнібалу в Карфаген, владу в державі утримували олігархи. Зловживання владою були настільки масштабні, що коли Ганнібал таки викоринив корупцію, то данину Римській імперії почали платити з наявних бюджетних коштів, не вводячи при цьому якийсь додатковий податок для населення Карфагену.

2. Перуанський економіст Ернандо де Сото в рамках своїх досліджень відкривав магазини в різних місцях і фіксував, скільки і де довелося РОБИТИ ЦЕ. На одному з бізнес-форумів радили РОБИТИ ЦЕ мовчки, показуючи співрозмовнику екран мобільного телефону. Назвіть спершу, що саме вони робили, і як при цьому використовували телефон?

Відповідь: давали хабар, виводили суму на екран

Коментар: суму хабара виводили на екран мобільного та показували з метою уникнення запису на диктофон. Також для цього використовується гучна музика в кабінетах можновладців або діалоги поза будівлею, в якій вони працюють.

3. Футбольний арбітр Армандо Маркес часто під час перерви не йшов у суддівську кімнату, побоюючись підозри в отриманні хабара. Де саме він проводив центральні 15 хвилин гри, а саме перерву між таймами, щоб бути рівно віддаленим від усіх команд?

Відповідь: у центральному колі поля

Коментар: суддя побоювався, що представники команд-суперників проникнуть в суддівську кімнату з метою підкупу. У центральному колі, на очах у глядачів, він міг цього не боятися. До речі, Армандо Маркес займався питаннями очищення бразильського корпусу футбольних суддів від корумпованих представників.

4. Жителі стародавніх Фів, зображуючи своїх суддів, щоб підкреслити їхню непідкупність, робили їх у чомусь схожими на відомий давньогрецький твір мистецтва, що зараз знаходиться в Луврі. Так якими ж вони зображували своїх суддів?

Відповідь: безрукими

Коментар: таким чином жителі Фів показували, що їхні судді не можуть приймати хабарі.

5. У світовій історії були різні випадки зображення суддів і Феміди.

У когось Феміда з терезами, у когось – з мечем. Проте, коли реального правосуддя не було, можна було почути, що Феміда із зав'язаними очима, але з незашитими НИМИ. Назвіть їх.

Відповідь: кишнями.

6. Існує думка, що питання проведення однієї з церковних католицьких реформ стосувалося проблеми зловживання землями, що належали Церкві. Тому, для запобігання розбазарюванню земель Папа Григорій VII провів реформу, що стосувалася особистого життя священників. Ця реформа встановлювала певні обмеження для священників, що зараз є предметом активних дискусій. Назвіть одним словом ці обмеження.

Відповідь: celibat

Зарховується: за змістом, наприклад, безшлюб'я духовенства

Коментар: до проведення реформи, яка запровадила celibat, церковні землі часто передавалися спадкоємцям священників. Оскільки тепер вони не могли брати шлюб, то і зловживання з розподілом спадкових земель були усунуті.

7. 39-річний британський банкір Бенедикт Хенкок протягом декількох років переказував гроші з рахунків успішних компаній на рахунки інших організацій. Однак ніякої фінансової вигоди він від цих дій не отримував. Існує думка, що він наслідував поведінку героя середньовічних народних балад, що жив у лісі недалеко від місця проживання Хенкока. Назвіть цей ліс.

Відповідь: Шервуд, Шервудський ліс

Коментар: Бенедикт Хенкок був одним із провідних працівників другого за величиною банку Великобританії Royal Bank of Scotland і одержував зарплату 49 тисяч фунтів на рік. Він абсолютно безкорисливо переводив гроші організаціям, що зазнавали, на його думку, фінансової скрути. А народився він начебто в Ноттінгемі, в місцях, де орудував його однодумець – Робін Гуд.

8. Герой одного роману обмірковує два можливих способи покинути в'язницю. Обидва мають свої мінуси. Перший – довгий. Другий – дорогий. Назвіть обидва, якщо вони відрізняються між собою лише однією буквою.

Відповідь: підкоп, підкуп

Коментар: ідеться про культовий роман Александра Дюми «Граф Монте Крісто». Герой роману вдався до першого методу і завдяки цьому потрапив на острів скарбів і розбагатів, але чи зробило це його щасливим? Відповідь ви знайдете на сторінках культового роману.

9. Крит був захоплений Османською імперією в 1669 році, але острівна фортеця Спіналонга залишалася нескореною ще 46 років. Це стало можливо завдяки її. Це слово походить від латинського «псувати» та вважається однією з найбільших проблем для українців. Назвіть її.

Відповідь: корупція

Коментар: острів Спіналонга, який був під владою Венеціанської республіки, був стратегічним для підтримки безпеки морських торговельних шляхів. Тому, існує версія, що венеціанський ставленик запропонував хабар Турецько-

му візиту, аби втримати острів під владою республіки. Це було тимчасове рішення, адже через 46 років острів завоювали турки-османи.

- 10.** Нещодавно НАЗК звинуватило Людмилу Денісову, уповноважену Верховної Ради з прав людини, у вчиненні корупційного правопорушення. НАЗК аргументувало це тим, що Денісова нібито порушила антикорупційне законодавство, проголосувавши за свою кандидатуру при призначенні уповноваженого Верховної Ради з прав людини, а також зазначила у своєму виступі: «Я розраховую на вашу підтримку». Що саме НАЗК інкримінувало Денісовій?

Відповідь: дії в умовах конфлікту інтересів

Коментар: врегулювання конфлікту інтересів – один із пріоритетних напрямів діяльності НАЗК.

- 11.** Цікаво, що українська назва службовця цієї установи виглядає так само, як слово «хабарник» сербською. Нещодавно Президент Зеленський дав вказівку перемогти корупцію у цій установі протягом двох тижнів. Назвіть установу.

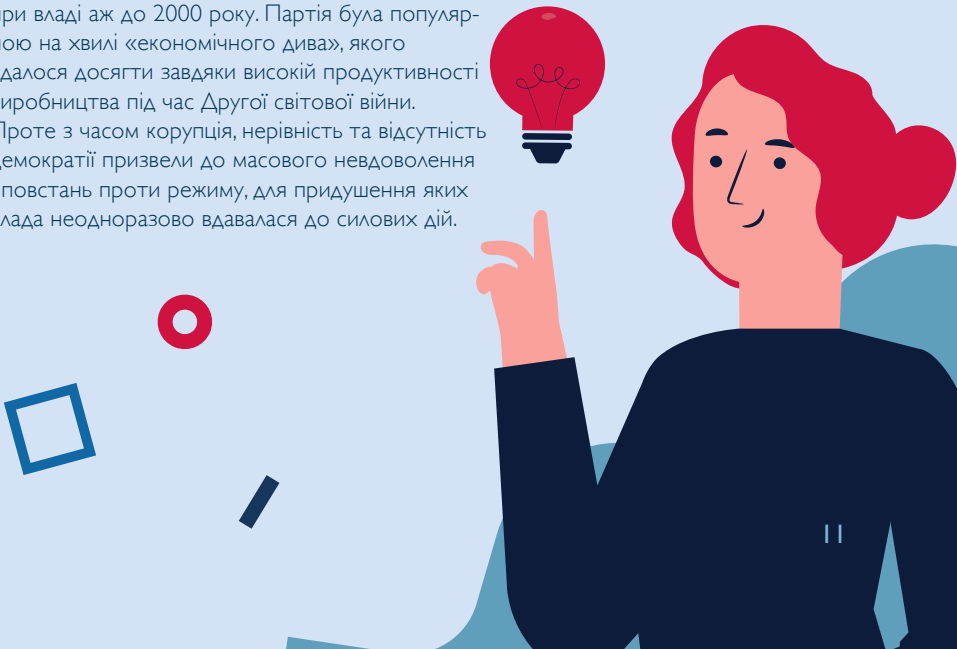
Відповідь: митниця

Коментар: за даними Центру економічної стратегії, від корупції на митниці Україна щороку втрачає біля 50 мільярдів гривень, що складає трохи менше 2 % українського ВВП.

- 12.** Французький і мексиканський кінорежисер Луїс Бунюель начебто говорив, що чув вельми дотепне визначення Мексики 1930х років як країни частково фашистської, звичай якої пом'якшуються НЕЮ. ВОНА в різних формах згадується в Кримінальному кодексі України 27 разів. Хто ВОНА?

Відповідь: корупція

Коментар: цікаво, що Інституційно-революційна партія, яка здобула більшість у парламенті Мексики у 1929 році, незмінно залишалася при владі аж до 2000 року. Партія була популярною на хвилі «економічного дива», якого вдалося досягти завдяки високій продуктивності виробництва під час Другої світової війни. Проте з часом корупція, нерівність та відсутність демократії призвели до масового невдоволення і повстань проти режиму, для придушення яких влада неодноразово вдавалася до силових дій.

13. Біограф Бернард Крік стверджував, що автор цього антиутопічного роману не вважав свій твір пророчим: він лише хотів показати зловживання владою своїми повноваженнями. Викликала суперечки лише назва твору, тоді письменник запропонував поміняти місцями цифри... Про який роман йдеться?

Відповідь: 1984

Коментар: а сам роман Джорджа Орвела був написаний 1948 року, видали його 1949го.

14. У рамках боротьби з корупцією в 2007 році індійський уряд випустив серію банкнот певного номіналу. Якого?

Відповідь: нуль

Коментар: ці банкноти схожі на справжні, але мають написи «Викорінити корупцію на всіх рівнях» і «Я обіцяю не брати і не давати хабарів». Активісти стверджують, що ці банкноти популярні. «Нульові» рупії вручаються, наприклад, поліцейським, які вимагають хабарі

15. Як відомо, святий Георгій – небесний покровитель Англії. Однак ті англійці, які вдавалися для вирішення своїх проблем до допомоги кавалерії святого Георгія, легко могли опинитися під судом. Ми не питаємо у вас, за який саме злочин, а просимо само назвати умовне знаряддя цього злочину.

Відповідь: монети, купюри

Коментар: корупція – це злочин, а тому монети і купюри ми можемо назвати знаряддям, яким цей злочин вчиняється.

16. У період з 1963 до 1993 років у Канаді існувала політична партія Носорогів, основним лозунгом якої було: «Обіцяємо не дотримуватися жодних своїх обіцянок». Вирішенням однієї з проблем, яке вони пропонували, було вирити канал по території Канади від Атлантики до Тихого океану без використання техніки. Або просто заборонити статистику. Яку проблему вони намагалися вирішити у такий спосіб?

Відповідь: безробіття

Коментар: будівництво такого каналу залучило б велику кількість робочої сили, що допомогло б суттєво зменшити рівень безробіття в країні. Заборона статистики дозволила б уникнути вирішення цієї проблеми взагалі.

17. Описуючи корупцію в Зімбабве, на той момент президентській республіці, канал ВВС розповів про випадок, коли громадянин країни виграв у лотерею велику суму коштів. Ким був цей громадянин?

Відповідь: Президентом

Зараховується: Робер Мугабе, диктатор

Коментар: президент Роберт Мугабе примудрився виграти не тільки на виборах, а й у лотерею. Як ми знаємо, деякі українські політики теж дуже успішні у ставках та лотереях.

18. У XIX столітті багато колег-поліцейських заздрили Ежену Франсуа Відоку, колишньому злочинцеві, який згодом став поліцейським. Вони запевняли, що Відок ловить тільки дрібну сошку, а злочинних «генералів» звільняє за хабарі. Говорили, що навіть його підлеглі займаються крадіжками. Тоді Ежену довелося ввести одну невелику деталь в обмундирування своєї команди, щоб припинити плітки. Яку деталь було введено, якщо співробітники французької Сюрте до сих пір носять її на позначення чистоти мундира?

Відповідь: білі рукавички

Коментар: Сюрте, або Головне управління національної безпеки, вважається однією з перших організацій по боротьбі зі злочинністю у світі, за зразком якої були створені Скотланд-Ярд і ФБР. Сама Сюрте була створена Е. Відоком у 1812 році за прообразом таємної поліції Наполеона Бонапарта.

19. За словами публіциста-сатирика Амброза Бірса, для прибудов до Білого дому на початку XX ст., в період президентства Рузвельта, був характерний доричний стиль оформлення колон, кожна цеглина якого коштувала сотню доларів. Які три літери пропущені на початку одного зі слів в попередньому реченні?

Відповідь: тео

Коментар: доричний стиль характеризується гладкими колонами, пропорційністю і строгістю форм та простотою. Цей стиль використовувався за президентства Теодора Рузвельта для розбудови столиці. Однак, Амброс Бірс назвав цей стиль теодоричним, висміюючи високі хабарі, які Теодор Рузвельт нібито отримував від будівельних підрядів.

20. На одній картинці, що ілюструє корупцію в державній владі, товста пачка доларів заважає ЙОМУ видавати певні звуки. ВІН символізує незворотність рішення. Назвіть ЙОГО двома словами.

Відповідь: суддівський молоток

Зарховується: молоток судді.

Коментар: таким чином, фото символізує можливість відвернути вердикт судді за допомогою хабарів. Поки не відбулася повноцінна судова реформа, для України така ілюстрація ситуації є доволі характерною.

21. Основними кольорами двох політичних партій Аргентини (унітаристів та федералістів) були білий та червоний. У 1862 році відбулось об'єднання країни, і президентська резиденція Аргентини отримала свою нову назву. Яку?

Відповідь: рожевий дім або іспанською – Каса Росада

Коментар: таке об'єднання відбулося після прийняття першої редакції аргентинської Конституції у 1853 році та, за однією з версій, мало символізувати спільну роботу унітаристів та федералістів. Президент є главою всієї держави, і рожевий колір як органічне поєднання білого та червоного символічно це показує. На жаль, в Україні президенти часто схильні до створення так званої партії влади, забуваючи про своє призначення та конституційний статус.

22. Наприкінці вісімдесятих років минулого століття один іспанський журналіст випустив книгу, що була названа, за аналогією з книгою Джона Роналда Руела Толкіна, «Володарі кілець». Саме кілець, а не пернів. Та була вона зовсім не фантастичною, а навпаки, актуальною, присвяченою питанням корупції. А де саме?

Відповідь: у Міжнародному Олімпійському Комітеті

Коментар: зимові та літні Олімпійські ігри стимулюють притік інвестицій, створення робочих місць та побудову інфраструктури в країнах, які їх проводять. Збільшуються також можливості для корупції, а тому підкуп представників Міжнародного олімпійського комітету є поширеним явищем. Боротьба з корупцією у Комітеті триває, про що свідчить ув'язнення колишнього губернатора Ріо де Жанейро на 200 років за хабар \$2 млн членам Комітету.

23. За твердженням ізраїльських поліцейських, хабар їм необхідно давати двома руками. І пояснюють це тим, що так зручніше... Закінчіть висловлювання двома словами, які починаються на сусідні букви алфавіту.

Відповідь: одягати наручники

Коментар: хоча обвинувачення у політичній корупції ізраїльського керівництва є доволі поширеними останніми роками, у 2020 році в рейтингу країн за індексом сприйняття корупції Ізраїль займав 35 місце, що загалом свідчить про низький рівень толерантності суспільства та правоохоронних органів до корупційних практик.

24. Філіппінська поліція досить довго брала хабарі з сумнівних закладів у вигляді відсотка від їх прибутку. Але оскільки встановити точні розміри надходжень і витрат було дуже важко, було вирішено поміняти підхід, замінивши невідоме відомим. При цьому філіппінські копії пішли шляхом ЖЕКів. На основі чого саме вони почали визначати розмір податку?

Відповідь: з площі закладу

Зарховується: за змістом

Коментар: при цьому цікавим є те, що об'єктом оподаткування була лише корисна площа, без туалетів, кухні та автостоянок.

25. Флорентійський храм Сан-Міньято аль Монте замість хреста увінчаний статуєю орла – символу гільдії ткачів і торгівців вовною Каліман. Місцевий футбольний клуб у 2006 році був покараний за НЕї. Назвіть її словом латинського походження.

Відповідь: корупція

Коментар: флорентина разом з іншими учасниками корупційного скандалу була покарана за договірні матчі та підкуп арбітрів. Гільдія ткачів і торгівців свого часу теж зробила підкуп служителів церкви.

рівень

1. За однією із версій, фаворит цариці Софії Василь Голіцин відправив у заслання гетьмана Івана Самойловича. Приводом для цього стало те, що Іван Мазепа дав Голіцину хабар сумою 10 000 рублів, маючи на меті отримати певну холодну зброю. Яку саме?

Відповідь: булаву

Коментар: йдеться про гетьманську булаву — тобто про владу над Україною, Самойлович був гетьманом до Мазепи, який і дав хабар. За іншою версією, Голіцину потрібно було звинуватити когось в невдачі Першого кримського походу.

2. Продовжимо тему спорту. Спортсмени, які отримали або дали хабар з метою проведення договірних матчів або договірних поєдинків, в стародавній Греції каралися штрафом. Цей штраф йшов на виливання бронзових статуй в Олімпії на честь бога, чоловіка богині Метиди (справедливості) та Феміди (правосуддя). Назвіть цього бога.

Відповідь: Зевс

Коментар: Бог-суддя, на честь якого та інших олімпійців проводили Олімпійські Ігри. Цікаво, що бог хитрості та обману Гермес також належав до складу олімпійців.

3. Французький міністр фінансів Кольбер вважав, що через них країні загрожує розорення. Начебто, на той момент, тільки одне з них, розміром 115 на 65 см коштувало в 23 рази дорожче картини Рафаеля такого ж формату. Через них йшли на крайні заходи: підкуп і обман. Про них кажуть, що вони завжди кажуть правду, проте мовчки. Про що ж йдеться?

Відповідь: дзеркала

Коментар: у палаці Людовіка XIV було понад 1800 кімнат і величезна дзеркальна галерея, для оздоблення якої використали 578 дзеркал. Це один із прикладів використання бюджетних коштів не за найкращим призначенням, що цілком допустимо, могло супроводжуватися корупційними діями.

4. Для того, щоб отримати владу у Франції, гугеноту Генріху Наваррському прийшлося приїхати до Парижу, дати хабар місцевому меру та зробити ще одну річ, перед якою він промовив «Париж вартує меси». Що саме вчинив король Наварри щоб стати королем Франції?

Відповідь: прийняв католицизм

Коментар: у той складний для Франції час, Генріх III прийшлося не тільки змінити віру, а і підкупити багатьох вельмож для їх підтримки його королівських амбіцій. Зокрема, і в самому Парижі.

5. Коли спартанський цар Агесилай воював проти Персії, перси налаштували населення інших грецьких міст проти Спарты. З цього приводу Агесилай жартував, що з Азії його вигнало військо з десяти тисяч лучників. А на питан-

ня царя Македонії Філіппа, як домогтися перемоги над сусідніми державами, оракул відповіла: «Бийся срібними списами, і ти всюди переможеш». На яке слово замінені «лучники» і «списи» в попередніх реченнях?

Відповідь: монети

Коментар: перший приклад демонструє класичний приклад корупції у міжнародних відносинах, який зберігається і по сьогодні. Персія дала гроші елітам грецьких міст для того, щоб вони виступили проти Спарти – ще однієї грецької держави.

6. У середині 30-х років активно обговорювалася можливість перенесення однієї з Олімпіад в іншу країну. Активну роль в цьому брали і національні олімпійські комітети. Так, національний олімпійський комітет США отримав в дар від невідомого спортсмена 50 000 доларів. Допитливі журналісти швидко з'ясували ім'я цього філантропа, і розгорівся політичний скандал, через національність яку він представляв. Назвіть цю національність.

Відповідь: німець

Коментар: нацист Йозеф Геббельс. Американців, як і представників інших національних олімпійських комітетів, просто підкуповували. Спорт ніколи не був поза політикою. Олімпіада 1936 року таки відбулася в Німеччині.

7. В Англії існує вираз «To angle with a silver hook» – «Вудити срібним гаком». Поясніть сенс цього виразу.

Відповідь: діяти підкупом

Коментар: українській мові відомі кілька схожих виразів: «Бери і два, і три та справу попри», «Хочеш добра — підсипай сребра», «Як підмажеш, то й поїдеш». Але є і інші: «Хто бере хабарі, тому готують місце в тюрмі».

8. У січні 2011 року президент ФІФА Йозеф Блаттер, відповідаючи на критику, підкреслив, що йдеться не про корупцію, а про освоєння нових ринків у Східній Європі та Азії. Ми не питаємо, за що саме його критикували. Дайте відповідь на питання: яких країн це стосувалося?

Відповідь: Росія, Катар

Коментар: критикували за те, що ФІФА віддала права на проведення чемпіонатів світу з футболу 2018 і 2022 років відповідно Росії і Катару. 28 жовтня 2015 Блаттер визнав, що щодо рішень про надання прав Чемпіонату світу 2018 Росії, ще до офіційного голосування виконкому ФІФА, в керівництві ФІФА вже наперед існувала закулісна таємна домовленість.

рівень # 2

9. Продовжимо футбольну тему. Керівництво однієї футбольної команди, яка програла черговий матч, розірвало контракт з одним із керівників команди, звинувативши його в шахрайстві, пов'язаному з присвоєнням виданих йому грошей. Найцікавіше, що кошти, в присвоєнні яких звинуватили керівника, видавалися на вчинення іншого корупційного злочину». На що вони мали бути витрачені?

Відповідь: на підкуп суддів.

10. Вікіпедія вважає, що це слово в українську мову прийшло з тюркських мов і в оригіналі означало «новина» або «повідомлення», але зсув семантики міг відбутися на підставі значення «плата за повідомлення». І у багатьох країнах, що розвиваються, іноді це та негативна умова, без якої неможливо займатися бізнесом. Про що йдеться?

Відповідь: хабар.

11. У середині 00-х рр. Китайська державна корпорація ZTE запропонувала уряду Філіппін побудувати систему широкополосного зв'язку, яка б об'єднала всі державні установи Філіппін в одну телекомунікаційну мережу. Ця справа вилась у масштабний корупційний скандал, в результаті якого ув'язнили частину найвищого керівництва держави. Голова нижньої палати парламенту Філіппін де Валенсія мав власні інтереси у цій справі. Цей філіппінський політик активно просував ідею співпраці китайської корпорації з місцевими компаніями, які займаються будівництвом телекомунікацій. У якій сфері мав бізнес син Голови нижньої палати парламенту де Валенсії, якщо згодом самого парламентаря звинуватили в конфлікті інтересів та ув'язнили?

Відповідь: телекомунікацій

Коментар: син де Валенсії був власником приватної телекомунікаційної компанії, яка могла б співпрацювати з китайською корпорацією у будівництві телекомунікаційної мережі. Цікаво, що сама Президентка Філіппін на проти вагу позиції де Валенсії виступала за укладення міжурядової угоди з Китаєм, і для цього її чоловік пропонував мільйонні хабарі уповноваженим установам, які би уклали таку угоду з китайцями. Згодом, завдяки свідченням викривача корупції, було проведено парламентське розслідування, після якого де Валенсія потрапив за ґрати, а президентка Арройо, де факто, втратила політичну кар'єру.

12. Китайські традиції боротьби з корупцією мають таку ж тривалу історію, як і сама корупція в Китаї. В імператорський період місцеві чиновники в теорії мали змогу самостійно розпоряджатися місцевим бюджетом. Проте, на практиці їм доводилося постійно давати "данину" імператорській владі. Складно уявити, щоб у такій системі місцеві чиновники не діяли методами своїх покровителів — вони вимагали хабарі у своїх підопічних. Імператору це не подобалося, тому при дворі вигадали, як викоринити корупцію на нижніх щаблях. З імператорського бюджету на місяць почали виділяти "джань лень дзін", що означає "срібло для підтримки доброчесності". Ініціатива двору не спрацювала, бо над чиновниками був фінансовий тягар і "срібла на доброчесність" їм просто не вистачало... На що витрачали всі кошти місцеві чиновники?

Відповідь: данину імператору

Коментар: на цьому прикладі видно, що для подолання системної корупції необхідно змінювати ставлення та поведінку урядовців всіх рівнів влади.

13. У 2000 році передвиборчий штаб кандидата в президенти Фінляндії Тар'ї Халонен звернувся до електорату з таким меседжем: «Збережіть державі 10 мільйонів євро. Оберіть Тар'ю Халонен...» Які три слова пропущені в кінці по переднього речення? З абсолютно інших причин такий заклик звучав і на президентських в борах 2014 року в Україні.

Відповідь: у першому турі

Коментар: проведення виборів є дійсно дуже вартісним процесом та потребує значних коштів. Це має враховуватись і під час створення виборчого законодавства.

14. Журналіст Ерік Ян Хануссен працював у газеті, яка спеціалізувалася на викриттях брудних справ сильних світу цього. Він писав про хабарі, про пацієнтів лікарів-венерологів, про таємних гомосексуалів. А які статті приносили йому найбільше доходу?

Відповідь: які не були надруковані

Зараховується: за змістом

Коментар: Ерік Ян Хануссен намагався заробити на життя скандальними репортажами та вимаганням. Також позиціонував себе австрійським циркувим артистом і вважався астрологом Гітлера.

15. Румунські вболівальники помітили, що футбольний муніципальний клуб з міста Яси пробивається у вищу лігу лише перед певною подією. Фабула одного відомого фільму 2007 року побудована навколо ідентичної події. Що це?

Відповідь: день виборів (вибори)

Коментар: у такий спосіб, і не лише в місті Яси, місцева влада використовує адміністративний ресурс для збільшення свого рейтингу. Збільшення фінансування клубу позитивно впливає на настрої електорату щодо діючої влади.

16. У цьому питанні йдеться про дві антикорупційні операції в Італії. Перша проводилась у 70-80-ті роки минулого століття, а друга – зовсім нещодавно. Їх назви складалися з двох слів. Обидві назви були схожими і починалися з одного слова «чисті». Проте друге слово назви останньої операції відрізнялося і відображало специфіку професійної діяльності її фігурантів. Протягом хвилини напишіть це слово.

Відповідь: ноги

Коментар: у 70-80-ті роки в Італії проводилася операція “Чисті руки”, спрямована на боротьбу з корупцією. Влітку 2006 р. там же почалася кампанія щодо боротьби з махінаціями в футболі, що отримала назву «Операція Чисті ноги».

17. Імператор Павло I, який був великим любителем апельсинів, свого часу призупинив будівництво торгового порту в Одесі, але потім передумав, і будівництво продовжилось. У розданих конвертах ви бачите зображення пам'ятника Павлу I в Одесі. Одесити іноді жартома називають його пам'ятником ЙОМУ. Назвіть Його.

Відповідь: хабар

Коментар: одесити передали в подарунок 3 000 свіжих грецьких апельсинів, чим переконали імператора Павла I в необхідності будівництва порту.

18. Одного разу, Ліза Сімпсон почула, як конгресмен Боб Арнольд та один підприємець, котрий планував відправити під вирубку Спрінгфілдський ліс, домовлялися про хабар. Боб Арнольд, отримуючи хабар, наголосив на своїй любові до політичної корупції. Які два слова в попередньому реченні замінено на «політичну корупцію»?

Відповідь: Партія зелених

Коментар: конгресмен отримав від підприємця хабар зеленими купюрами.

19. Один американський адвокат і математик сказав, що від НИХ за кордон втікає не менше людей, ніж від диктаторів. Згідно з Конституцією України, питання щодо НИХ не вирішує безпосередньо народом. Про що йдеться?

Відповідь: податки (ст. 74 Конституції України визначає, що не допускається референдум щодо законопроектів з питань податків).

рівень

1. Якось Філіпу II Македонському повідомили, що фортеця, яку він намагається захопити, абсолютно неприступна. «Як це неприступна? — здивувався він, — Так її візьме будь-який вісклюк...». Вам потрібно зрозуміти цінність цього вісклюка і завершити попередню фразу двома словами.

Відповідь: навантажений золотом.

Коментар: це не перший раз, коли Філіп Македонський так жартує. Можете пригадати його метафору про 10,000 срібних монет, які на полі битви виявилися ефективнішими за лучників.

2. Начебо, Другий парашутний полк французького іноземного легіону, що дислокувався на Корсиці, внаслідок недокомплектованості особового складу і натхненний історичним прикладом, використовував для охорони бази невідкупних сторожів. Ці сторожі часто є в домашньому господарстві, не гавкають, і до цього рятували столицю однієї з європейських держав. Хто це?

Відповідь: гуси

Коментар: в IV ст. до н.е. гальські племена взяли римлян в облогу і підняли-ся на вершину пагорба і почали форсувати мури фортеці. На Капітолії поруч з муром, який намагалися підкорити гальські воїни, був побудований храм богині Юнони в якому і жили священні птахи – гуси. Відчувши біду вони заметушилися і голосним криком розбудили воїнів, котрі і зуміли відбити напад. Так гуси рятували Рим.

3. Коли оратор Демосфен не хотів вимовляти свої викривальні промови, посилаючись на хворобу, афіняни жартували, що ця хвороба – «дорогоцінний нежить». В середині XIX століття в Каліфорнії була «дорожча хвороба» і стосувалася видобування золота. Назвіть хворобу, що ми замінили на «дорогоцінний нежить», двома словами.

Відповідь: срібна лихоманка

Коментар: демосфена підкуповували, щоб він не вимовляв свої викривальні промови. Срібні драхми були основною валютою в Афінах.

4. Поліція Тель-Авіва заарештувала одного рабина за звинуваченням в корупції, хоча, судячи з усього це було шахрайство. Рабин торгував тим, що Ісус обіцяв практично всім, а за 500 років до цього можна було абсолютно легально купити через індульгенцію. Чим же торгував рабин?

Відповідь: місцями в раю

Коментар: у часи Середньовіччя і Відродження серед благочестивих дій, за які можна було отримати індульгенції, могли бути і грошові пожертви на будівництво й утримання храмів. Недобросовісне ставлення до індульгенцій призводило до зловживання ними і було однією з головних причин атаки Мартина Лютера на церкву під час Реформації.

5. У XVI столітті на вулицях Європи можна було зустріти людей, яким на шию вшари перлини, або хутра, або навіть солону рибу. Якби ця традиція зберег-

лася до XIX століття, то відомому Міністру закордонних справ Франції Талейрану повісили б на ший 16,5 мільйонів франків. А що б повісили відомому судді Чаусу?

Відповідь: трилітрову банку

Коментар: про суддю Чауса все зрозуміло – його НАБУ викрило на хабарі сумою \$150 000, які були заховані у трилітровій банці, закопаній у землі на його подвір'ї. Якщо Чауса уявити з трилітровою банкою на шії ще можна, то з Міністром закордонних справ Франції Талейраном буде складніше. Він обіймав посаду міністра при трьох режимах, починаючи з Директорії і закінчуючи урядом Луї-Філіпа. Майстер політичної інтриги продавав важливу інформацію то одним, то іншим. На цьому політик заробив 16,5 млн франків. А коли Талейран помер, люди жартували, що йому хтось за це заплатив.

6. Нещодавно Президент України скасував низку указів для спрощення ведення бізнесу в Україні. Один з них стосується штрафів за недотримання касової дисципліни. Зокрема, прилади, за допомогою яких проводяться грошові операції, американці називають «непідкупним касиром Рітті». Що це за речі?

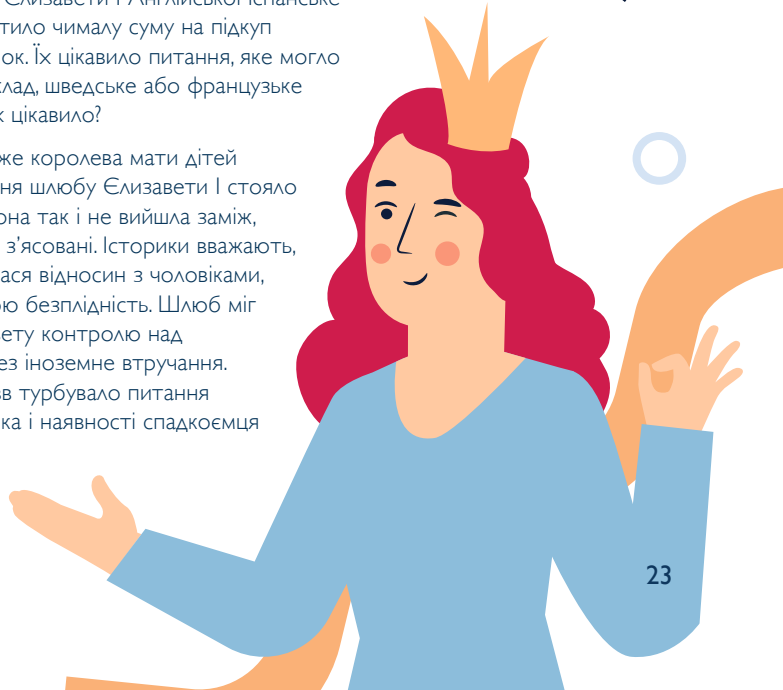
Відповідь: касові апарати

Коментар: В кінці XIX століття брати Рітті сконструювали примітивну машину для підрахунку грошей: два ряди клавіш, кожна з яких відзначала певну суму, і годинниковий циферблат з двома стрілками (для доларів і центів). На другу модель вони отримали патент. Третя модель, названа «Непідкупний касир Рітті» (Ritty's Incorruptible Cashier) вже вміла показувати покупцеві «пробивати» суму, а четверта дірочками пробивала підсумок на паперовій стрічці. Саме вона і стала першим серійним касовим апаратом.

7. Під час правління Єлизавети I Англійської іспанське посольство витратило чималу суму на підкуп королівських прачок. Їх цікавило питання, яке могло зацікавити, наприклад, шведське або французьке посольство. Що їх цікавило?

Відповідь: чи може королева мати дітей

Коментар: питання шлюбу Єлизавети I стояло все її правління. Вона так і не вийшла заміж, причини цього не з'ясовані. Історики вважають, що вона або боялася відносин з чоловіками, або знала про свою безплідність. Шлюб міг позбавити Єлизавету контролю над королівством через іноземне втручання. Іноземних держав турбувало питання можливого чоловіка і наявності спадкоємця трону.

8. Начебто в 1878 році, Отто фон Бісмарк, виступаючи в Рейхстазі, назвав кошти державного бюджету, виділені на підкуп представників певної професії, рептильним фондом. Кого підкуповував Бісмарк?

Відповідь: пресу

Коментар: з ініціативи Бісмарка було створено міністерське газетне бюро. Воно було підпорядковане міністру внутрішніх справ і виділяло субсидії для урядових газет і журналів. Джерело фінансування — заснований Бісмарком таємний і невідконтрольний парламенту так званий рептильний фонд. Бісмарк підкуповував не тільки проурядові видання в цілому і конкретних журналістів зокрема, але навіть «кишенькову» опозицію. Люди, читаючи подібні «опозиційні» видання, наївно вірили у свободу преси.

9. Щоб залучити до азартних ігор в Лас-Вегасі якомога більше нових відвідувачів, один із засновників грального бізнесу, Багсі Сигель підкупив журналістів, і вони стали згадувати в своїх дописах вельми поширене гасло-помилку для нових гравців. Яку саме?

Відповідь: «Новачкам щастить»

Коментар: гангстер Багсі Сигел, який побудував в Лас-Вегасі одне з перших казино, був тонким психологом. Сигел добре платив журналістам, які тиражували придуману ним формулу: «Новачкам щастить». Насправді ні на яку особливу вдачу новачкові розраховувати не доводиться, скоріше, навпаки — навіть в азартних іграх потрібний досвід.

10. Начебто раніше в Техасі був поширений один анекдот. «В одному маленькому містечку двоє переписують імена з могильних табличок на кладовищі. Один напис від часу обсипався, так що розібрати його майже неможливо. Один чоловік каже: «Та плюнь ти на нього, підемо далі». «Ні, — заперечує другий, — ця душа має таке ж право, як і всі, на ...» На що?

Відповідь: на участь у голосуванні

Коментар: використання мертвих душ на голосуваннях поширено також і в Україні.

11. У церкві Святого Миколая в місті Мілвейл, поруч з Піттсбургом, начебто є розпис, на якому зображені солдати, які колють Ісуса багнетами гвинтівки. Це було одним із проявів впливу на художника Максо Банкі жорстких реалій Першої світової. Також це вплинуло на зображення художником Феміди. Що вдягнуто на обличчі Феміди, якщо художник намагався зобразити повну протилежність правосуддя?

Відповідь: протигаз

Коментар: у Правосуддя традиційно пов'язка, що закриває тільки очі; у кожного правосуддя навпаки — обличчя закрите, очі бачать.

12. У питанні є заміна. Один поет, жартуючи над продажністю окремих представників Церкви, стверджував, що Папа Римський надає перевагу ІКСАМ, а не

ІКСУ. ІКС – це один із чотирьох найважливіших представників Церкви, одночасно ІКС – це вагова і грошова одиниця у середньовічній Англії, Франції та Шотландії. Що ми замінили на ІКС?

Відповідь: Марк

Зараховується: марка

Коментар: Апостол та грошова одиниця.

13. В одній з країн складено перелік речей, які державним службовцям заборонено брати як подарунок. Книги в цей список не входять. Яку особливість книг використовують хабарники, щоб не потрапити під законні заборони?

Відповідь: палітурки з дорогоцінних металів

Зараховується: за змістом.

14. У питанні є заміна. Раніше наводилися дані, згідно з якими мільйон доларів може важити від 10 до 1000 кг, а мільйон євро – від 2,2 до 220 кг. Легкість європейського еквівалента пояснюється існуванням ІІ, тому для ускладнення життя корупціонерів, пропонується відмовитися від НЕІ. Назвіть ІІ.

Відповідь: банкнота в 500 євро

Коментар: у легальній діяльності великі купюри все частіше поступаються місцем безготівковому розрахунку, але корупціонери користуються саме ними.

15. У питанні є заміна. Одного разу журналіст вирішив з'ясувати, як в Італії ставляться до хабарників. Для цього він кілька разів видав себе за хабарника в приватній розмові з НИМ. І з'ясував, що ставляться спокійно. Існує приказка, що не можна брехати адвокату, лікарю та ЙОМУ. Хто ВІН?

Відповідь: священник

Коментар: журналіст видав себе за хабарника на декількох сповідях. Всі священники, крім одного, пробачили йому гріхи.

16. Після смерті впливового спартанського воєначальника, батька декількох доньок, Лісандра виявилось, що він був дуже порядною людиною і не брав хабарів. Після його смерті декілька спартанців спробували відмовитися від своїх намірів у меркантильних цілях, але обурені співвітчизники піддали їх суровому покаранню. Ким були ці спартанці для сім'ї Лісандра?

Відповідь: наречені дочок Лісандра

Коментар: наречені вважали, що Лісандр був багатий, оскільки, володіючи великою владою і будучи успішним полководцем, він міг награвувати або отримати хабарами багато грошей. Але Лісандр помер, як і жив, у бідності.

17. Перший Офіс генерального інспектора було створено в рамках Міністерства охорони здоров'я США законодавчим актом Конгресу від 1976 р. з метою боротьби з неправомірним витрачанням державних коштів, шахрайством та іншими порушеннями закону. З того часу, подібні інспекторські підрозділи

було створено в багатьох країнах при національних та місцевих органах влади з метою боротьби з корупцією. У 2017 році Генеральний інспектор району Маямі-Дейд у штаті Флорида перевіряв витрати у бюджетах місцевих шкіл і виявив, що директор однієї з таких шкіл найняв на роботу “працівницю-привида”, яка замість того, щоб прибирати у школі...

Відповідь: прибирала у нього вдома

Коментар: директора звинуватили в тому, що він використовував гроші платників податків для оплати праці прибиральниці, яка два роки прибирала його власний будинок. Йому інкримінували шахрайство, зловживання службовим становищем і організацію корупційної схеми із використанням державних коштів. Усі ці звинувачення підпадають під визначення злочину, за який директору загрожує від трьох з половиною до вісімнадцяти років позбавлення волі.

18. Чиновники всього світу споконвіку брали хабарі, беруть і будуть брати. З цим давно змирилися як із неминучим злом. А Оттоманська імперія свого часу навіть спробувала упорядкувати хабарництво, щоб від цього була хоч якась користь і державі. Яким чином це було зроблено?

Відповідь: з хабарів стали офіційно брати податки.

19. У березні 2001 року в молдавській газеті «Труд» з'явилася стаття, назва якої складалася з двох слів. Друге слово – це назва столиці однієї з держав СНД. Їй автор статті (можливо, француз) дякує за те, що вона випередила Республіку Молдова за рівнем корупції. Якби Ви жили у Франції, то мали б змогу чудово оцінити каламбур цієї назви. Дайте назву статті.

Відповідь: «Мерсі, Баку».

Коментар: У перекладі з французької це означає «Дуже дякую», однак каламбур фрази у тому, що Молдова дякує Баку, столиці Азербайджану, за те, що та змістила її з першої позиції в рейтингу найкорумпованіших країн на пострадянському просторі.

20. Якщо вірити анекдоту, відомі українські політики-тезки написали книжку «Антологія української корупції: від А до ...». Звісно, про себе вони не писали. Закінчіть назву книжки.

Відповідь: до Б (м'який знак)

Коментар: автори – Віктор Ющенко і Віктор Янукович.

21. Французьким політикам, які активно брали хабарі в особливій формі, наприкінці 1880-х співвітчизники дали певне прізвисько. Його переклад українською збігається з назвою представників каральної інституції Радянського Союзу. Представником цієї організації був, наприклад, головний герой роману Миколи Хвильового «Я (Романтика)». Напишіть це українське слово.

Відповідь: чекісти

Коментар: les chequards (ле шекаар). Тоді люди були налякані, хабарі брали банківськими чеками. Тож наші корупціонери ще мають куди рости. Або навпаки – падати. «Я – чекіст, але я і людина» (цитата з твору М.Хвильового).

22. Розмірковуючи про хабарництво серед суддів, голова Вищої ради юстиції Володимир Колесниченко розповідав, як одного разу йому подарували на день народження статуєтку з ІХНІМІ фігурками. Про них йдеться у монолозі судді-хабарника у п'єсі Миколи Гоголя «Ревізор» і після цього вони певною мірою стали символом хабарництва. Минулого року президент Туркменістану подарував одного з них Путіну як «вірний» подарунок. Чиї статуєтки отримав колишній очільник ВРЮ?

Відповідь: цуценята хортів

Зарховується: цуценята

Коментар: «Я говорю всім відкрито, що беру хабарі, але чим хабарі? Цуценятами хортів. Це зовсім інша річ», – така цитата героя Гоголя, судді Ляпкіна-Тяпкіна. В Україні таких персонажів, як Ляпкін-Тяпкін досить також багато.

23. На початку 2000-х років у рамках боротьби з корупцією в місті Жмеринка був зафіксований цікавий випадок. Місцевий военком вимагав від жителя одного з сіл хабар у 200 доларів і великий продуктовий набір, щоб допомогти його синові... У чому саме?

Відповідь: бути призваним на військову службу

Зарховується: правильна за контекстом відповідь

Коментар: у хлопця виявили плоскостопість, а йому дуже хотілося служити в армії. Випадок, дійсно, цікавий, бо найчастіше хабар дають, щоб звільнитися від призову на службу.

24. Італійка Джільола Чінкетті в 1974 році з піснею «Si» зайняла друге місце на Євробаченні. Але в самій Італії пісню дозволили транслювати повністю лише через певний час. Що було причиною?

Відповідь: референдум

рівень #3

Коментар: у цей час в Італії проходив референдум і постійне повторення назви цієї пісні визнали агітацією за відповідь «ТАК» (переклад «Si»).

25. Свого часу представники однієї групи людей називали представників іншої ірландськими грабіжниками, а вони тих, своєю чергою, – шотландськими розбійниками. Ці назви закріпилися за ними й досі, наразі вони серйозно впливають на життя Великої Британії. Які це назви?

Відповідь: політичні партії торі (ірл. – грабіжники), вігі (шотл. – розбійники).

26. Лі Куан Ю приписують думку, що було б справедливіше, якби людина за 40 років з дітьми мала б два ІХ. На його думку, це б допомогло зробити більш свідомим загальний процес, в якому ІХ можна використовувати.

Відповідь: голос (право голосу, два голоси теж зараховуються)

Коментар: ідея полягає в тому, що сімейна людина з дітьми більш свідомо підходить до процесу голосування, оскільки думатиме не тільки про себе, а і про майбутнє своїх дітей.

27. На початку 2000-х років представники ЄБРР провели аналіз близько трьох тисяч компаній країн колишнього соціалістичного табору і підрахували, яку суму з річного доходу ці фірми витрачають на певні цілі. Виявилось, що за цим показником першість тримає Грузія, потім Вірменія, Азербайджан і Україна, а Росія була наприкінці списку. Здогадавшись, які ці «певні цілі», скажіть, як пояснили журналісти те, що Росія виявилася далеко від лідерів цього рейтингу.

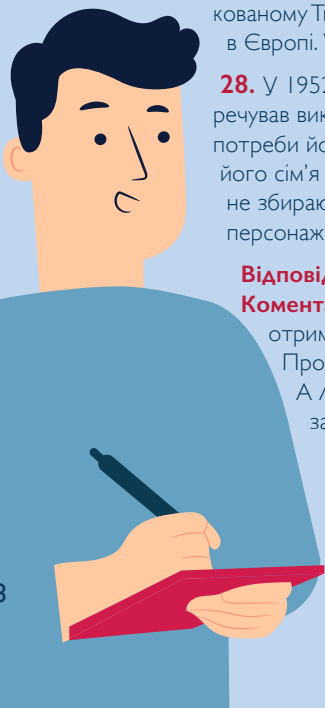
Відповідь: дали хабар соціологам

Коментар: у рейтингу сприйняття корупції за 2017 рік, опублікованому Transparency International, Росія зайняла перше місце в Європі. Україна посіла друге місце серед європейських країн.

28. У 1952 році Річард Ніксон виголосив промову, в якій заперечував використання в особистих цілях коштів, зібраних на потреби його виборчої компанії, однак зізнався в тому, що він і його сім'я отримали одне пожертвування, з яким розлучатися не збираються. Назвіть вже відомого вам літературного персонажа, який теж зізнавався в подібних проступках.

Відповідь: Ляпкін-Тяпкін

Коментар: у своїй промові Р. Ніксон заявив, що його сім'я отримала в подарунок цуценя на прізвисько Чекерз. Промова стала знаменитою під назвою Checkers speech. А Ляпкіна-Тяпкіна ми вже згадували у попередньому запитанні.

РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

FACEBOOK

USAID_Взаємодія

INSTAGRAM

usaid_vzaemodia

TELEGRAM

Young&Uncorrupt